

N I E U W S

In memoriam Hans Morssink

Pagina 4

In de zomer van 2021 overleed onverwacht oud-voorzitter Hans Morssink

Uitpakken maar!

Pagina 12

Bij Nadjezda worden dozen vol knutselmateriaal aan een grondig onderzoek onderworpen

COLOFON

Redactie

Lilian Eeffing

Vormgeving

Bert Holtkamp

Verder werkten mee

Marjo van Dijken

Ben van Lieshout

John Wolters

Jan Spakman

Schilderij op de voorkant:

Station van Moermansk. Tatyana Yassievich. 2018.

Olieverf op doek

Stichting Stedenband Groningen-Moermansk

Harm Buitenplein 1

9723 ZR Groningen

Nederland

050 - 367 6168

www.groningenmoermansk.nl

stedenband.moermansk@groningen.nl

IBAN-nummer

NL 29 INGB 0002 8399 49

In dit nummer

Voorwoord van de voorzitter	3
In memoriam Hans Morssink	4
Hoogtijdagen. Reizen en filmen in het noordwesten van Rusland	5
Over piano's, armagnac en jonge mensen	9
Even voorstellen: Jan Spakman	11
Blijge gezichten bij Nadjezda	12

Voorwoord van de voorzitter

Marjo van Dijken

Op dit moment valt niet in redelijkheid te voorspellen hoe de situatie is wanneer u deze Nieuwsbrief leest. Te vaak zijn we de afgelopen maanden heen en weer geslingerd tussen hoopvolle verwachtingen en optredende teleurstellingen, alles te danken (of liever: wijten) aan dat vermaledijde virus dat in staat is niet alleen onze gezondheidszorg maar ook onze 'normale' maatschappelijke verworvenheden plat te leggen. Met heel veel consequenties.

De pandemie treft ons allen. We realiseren ons dat velen er nog veel erger door getroffen worden en zijn dan wij en dat we nog heel ver weg zijn van massale bescherming door vaccinatie.

En dus zal ook deze Nieuwsbrief enigszins gemankeerd zijn: geen scholieren-uitwisselingen, geen inkomende dan wel uitgaande delegaties, het geplande werkbezoek aan de Oblast Moermansk met het consulaat in St. Petersburg afgezegd. Veel mail- en appverkeer, dat dan weer wel ...

We zijn gelukkig wel in staat geweest om knutsel- en handenarbeidmateriaal naar Nadjezda te versturen, maar de lockdown in Moermansk gold ook voor de deelnemers aan het dagbestedingsproject. We moeten afwachten hoeveel (bewerkt) materiaal er terugkomt naar Groningen (en wanneer); wij zijn inmiddels in overleg met verschillende organisaties om de producten te kunnen verkopen. U krijgt hier apart bericht van!

Voor nu rest mij niets anders dan u allen dank te zeggen voor de steun het afgelopen jaar, te hopen op het beste voor eenieder in 2022 maar bovenal: blijf gezond en heb een beetje begrip voor elkaar.

In memoriam Hans Morssink

16 mei 1953 – 1 augustus 2021

Marjo van Dijken

*Ik huil om de stilte na jouw bestaan
het verdriet omdat er geen afscheid was
Ik huil omdat jij zo eenzaam bent gegaan
omdat de dood jou zo plots heeft verrast.*

Deze, door zijn partner Zoran gekozen woorden op de rouwkaart van Hans raakten ons allen in het hart. Omdat niemand het aan had zien komen, het afscheid zo abrupt en onvatbaar was.

Het stilstaan bij zijn leven in woorden en muziek op 7 augustus in de Coendersborg was prachtig passend bij Hans. Warm, persoonlijk, divers. En ontroerend. Hij wordt door velen gemist.

Ik kende Hans vanaf begin jaren 90, we kwamen elkaar in wisselende rollen binnen de gemeente Groningen tegen. Dat we beiden een andere partij vertegenwoordigden, heeft ons daarbij nooit in de weg gezeten – we mochten elkaar graag en hebben altijd prima samengewerkt. En ook samen gelachen! Hans gaf in roerige tijden sturing aan de Stedenband Groningen-Moermansk. Voor het voorzitterschap destijds moest hij wel eerst even bij (toenmalig wethou-

Hans Morssink spreekt het publiek toe tijdens het 20-jarig jubileum van de Stedenband

der) René Paas langs om te vragen of het oké was ... en dat was het. Meer dan dat: Hans liet als geen ander zien dat het directe contact tussen burgers belangrijker is dan een oordeel over politieke systemen.

Toen ik in 2010 uit de Tweede Kamer terugkeerde naar de Groninger basis, hing Hans al snel aan de telefoon met de vraag of ik hem op wilde volgen; en ik voelde me vereerd.

Hans bleef betrokken bij de Stedenband, bezocht bijeenkomsten, steunde ons. Hield ook op die manier contact met de in Rusland gemaakte vrienden.

Wij danken hem voor zijn inzet en betrokkenheid maar missen vooral de warme, fijne mens en vriend die hij was.

Onze gedachten zijn bij Zoran en de familie, we wensen hen alle benodigde kracht toe om dit veel te vroege verlies te kunnen dragen.

Hans Morssink op bezoek in het atelier van Vitaly Bubentsov

Hoogtijdagen

Reizen en filmen in het noordwesten van Rusland

Ben van Lieshout

Hoewel reizen van en naar Rusland vanwege corona niet mogelijk was, was er in de zomer van 2021 toch een stukje Moermansk in Groningen te bewonderen. Tatyana Yassievich exposeerde haar schilderijen die ze tijdens het filmen van de documentaire Hoogtijdagen had gemaakt van het Kola Schiereiland, in galerie with tsjalling. En op woensdag 1 september jl. was de documentaire te zien in het Forum Groningen. Een indrukwekkend portret van een gebied dat vol hoop is ontgonnen, maar waar nu de sporen van verloren gegane hoop zichtbaar zijn in al hun grauweheid, hier en daar doorbroken door vrolijk gekleurde speeltuintoestellen en skipakjes van de kinderen. Regisseur Ben van Lieshout vertelt hoe de film tot stand kwam.

Voor onze film hebben Tatyana Yassievich en ondergetekende meerdere reizen ondernomen, waarbij we het schiereiland Kola hebben doorkruist, vanaf de Witte Zee in het zuiden tot aan 'het einde van de wereld'

in het noorden, het dorpje Teriberka aan de Barentssee.

De toendra is verschrikkelijk mooi en verschrikkelijk lelijk. Daar waar de mens verschijnt, verandert alles. Ver-

Teriberka. Aquarel op papier. 2020. Tatyana Yassievich

vulde apocalyptische landschappen wisselen elkaar af met prachtige natuur. Wat vooral blijft, zijn de gevolgen van wat we op een gegeven moment bestempelden als de *man-made tundra*. De idealistische intenties waarmee vanaf het begin van de Russische revolutie het schiereiland is ontwikkeld, ontgonnen, opgebouwd en verwoest hebben hun sporen meer dan nagelaten in het landschap, in de steden en in de geest van mensen. We hebben intrigerende locaties bezocht en mensen van verschillende

generaties ontmoet, die vaak onomwonden verslag deden van de hoogtijdagen uit hun werkzame leven.

De tragiek van de Koude Oorlog waarin het schiereiland op grote schaal werd gemilitariseerd, de NAVO en het Warschaupact stonden nergens zo dicht tegenover elkaar als bij de Noors-Russische grens, is voelbaar en zichtbaar in de verlaten kazernes en de oude gevechtsvliegtuigen die op betonnen sokkels het straatbeeld domineren.

Ijsbreker Lenin. Tatyana Yassievich. 2020. Acryl op papier

We hebben Moermansk, de kustlijn en het binnenland zowel in de winter als in de vroege zomer bezocht en dat geeft een completer beeld van de natuur, de leefomgeving en het harde klimaat. We hebben de banden aangehaald met het Northern Character Filmfestival, gesitueerd in Moermansk, waar een retrospectief werd vertoond van een drietal films die we eerder in Rusland hebben gemaakt. De naam van het festival intrigeerde mij en vormde het vertrekpunt om *Hoogtijdagen* te maken. Want wat is dat precies, dat noordelijke karakter? Die vraag wordt voor een deel beantwoord in de film, maar wat overheerst is een gevoel van grote teleurstelling, over het verval na de ineenstorting van de Sovjet-Unie en op de valreep, aan het einde van de film, het perspectief van nieuwe mogelijkheden voor Moermansk en zijn haven, nu een noordelijke doorvaart tot de mogelijkheden behoort; ironisch genoeg door de gevolgen van de klimaatverandering. Op onze eerste vlucht van St. Petersburg naar Moermansk bevond zich aan boord een Nederlandse delegatie van bedrijven die zich bezighielden met infrastructurele projecten voor havens en scheepvaartlogistiek. Een duidelijk teken dat een nieuw perspectief voor Moermansk en de regio niet alleen daar wordt gezien.

De gehavende, industriële landschappen zijn ook op een andere manier vastgelegd. Tatyana schilderde op locatie de plekken die we ook in de film zien. Hiermee wilde ik de vraag oproepen of we afbeeldingen van een aangetast, gefabriceerd landschap zonder huivering of meewarige blik als mooi zouden kunnen ervaren. Kunnen we er een esthetisch genoeg aan beleven en kunnen we ons anders dan op een overwegend negatieve manier ertoe verhouden? Tijdens het filmen thuis bij Yuri Smirnov, een van de leidinggevende geofysici van het Kola Superdiep Borehole kwam die gedachte weer bij me op, toen hij vertelde over zijn idee om van de verlaten locatie van het boorgat een museum

Cameraman Sergei Pashchkov (Moermansk) met Tatyana Yassievich tijdens de opnames van de film Hoogtijdagen. Superdiep boorgat van Kola. 2018

Bord met boortoren

Nikel. Tatyana Yassievich. 2019. Aquarel op papier

erfgoed te maken, vergelijkbaar met de industriële musea in het Ruhrgebied. Die droom kon hij niet meer waarmaken. Een tweede bezoek aan hem was niet meer mogelijk door zijn overlijden. Het porseleinen bord met een afbeelding van de glorieuze boortoren dat ik hem cadeau had willen geven, ligt nu bij mij thuis.

Tatyana heeft met haar werk een mooie tentoonstelling kunnen houden in Groningen, getiteld *Northern Character* bij galerie with tsjalling. Daar konden we het noordelijke karakter ervaren in prachtige afbeeldingen van een door mensen geschapen omgeving waarin zij zelf niet te zien zijn, maar waarvan de aanwezigheid nadrukkelijk gevoeld wordt.

De documentaire is op 25 november 2021 vertoond op het filmfestival Northern Character in Moermansk.

Fabriek Afrikanda. Tatyana Yassievich. 2019. Aquarel op papier

Over piano's, armagnac en jonge mensen

Afscheid van een oudgediende

Door Lilian Eefting

Begin 2022 neemt het bestuur van de stedenband afscheid van John Wolters, penningmeester sinds jaar en dag. Hoewel er natuurlijk niets boven Groningen gaat, bleek een verhuizing naar de andere kant van het land (Den Haag) in de praktijk moeilijk te combineren met enkele vrijwillige functies in het hoge Noorden. Bovendien is hij al zo'n twintig jaar betrokken bij de stedenband – een mooi moment om het stokje over te dragen.

Hoe ben je bij de stedenband betrokken geraakt?

John is in 2002 benaderd door Hans Morssink, destijds voorzitter van de stedenband. Na het vertrek van de vorige penningmeester, Gerard Molenkamp, zat de stedenband al een poosje zonder. Boekhouding en administratie waren aan coördinator Rudy Kapsenberg niet echt besteed – met als gevolg dat Hans het zelf maar deed. Maar Hans was een drukbezet man, had een volledige baan als directeur Verslavingszorg Groningen en had hier eigenlijk helemaal geen tijd voor. Hans en John waren al jaren goed bevriend, en Hans wist dat John een eigen administratiekantoor had. Hij legde John de situatie voor en vroeg hem of hij penningmeester bij de stedenband wilde worden. John moest er wel even over nadenken: 'Normaal kom je als penningmeester in een gespreid bedje, dan ligt er iets waar je op voort kunt borduren. Nu moest ik alles zelf maken.' Na overleg met Hans werd besloten dat John penningmeester werd bij de stichting en met terugwerkende kracht de boekhouding vanaf 2002 zou opzetten.

John pakte figuurlijk gesproken hamer, spijkers en planken, tuigde de administratie op, zette het op een aparte

laptop met een eenvoudig boekhoudprogramma en gaf de volledig nieuwe administratie in beheer aan de coördinator. 'Dat heeft de club geen cent gekost', aldus John. Na een paar jaar is de invoer van de financiën overgedragen aan Rudy, die vroeg of zijn broer Frans hem daarmee wilde helpen. Vanaf dat moment beperkten Johns taken zich tot het opstellen van de jaarrekening en de begroting, en Frans heeft jarenlang de boekhouding gedaan voor de stedenband. In 2020 heeft John de invoer weer ter hand genomen vanwege COVID-19 en de pensionering van Rudy Kapsenberg (en daarmee ook van zijn broer Frans).

Wanneer ben je voor het eerst naar Moermansk geweest, wat staat je het meest bij van je bezoeken aan Moermansk?

In totaal is John drie keer naar Moermansk geweest. 'De eerste keer was in november 2004. Er was toen in Moermansk een vrij grote happening, met een hele week vol activiteiten.' Dat was in het kader van het 15-jarig bestaan van de stedenband en Moermansk had een Nederlandse week georganiseerd. De reis naar Moermansk was meteen

Johns eerste reis naar Rusland. 'Ik hield mijn hart vast voor de toestand van die Russische vliegtuigen daar, maar dat is me echt honderd procent meegevallen!' John herinnert zich ook nog dat het toen erg koud was ('min 27 graden of zo'), en heeft goede herinneringen aan een gezellige verjaardag in een hotel in Sint-Petersburg, 'met flink wat wodka'.

Vanwege het 15-jarig bestaan van de stedenband was er een grote delegatie mee naar Moermansk, met onder anderen het bestuur, consul-generaal Hoeks met zijn vrouw, en zelfs een bandje uit Groningen: Osiris. Dat bandje zou natuurlijk optreden, maar er was een klein probleempje: 'Er was geen piano.' Er bleek helemaal niets te zijn, dus er moest op stel en sprong nog van alles worden geregeld. Maar hoe kom je zo snel aan een piano? 'Die hebben we maar gekocht.' Bandje blij, feestje gered – en de piano is na afloop geschonken aan een andere organisatie.

Een andere herinnering van John aan Moermansk is helaas minder mooi: 'Dat ergerde me zelfs.' De stedenband was destijds op zoek naar een locatie voor het kantoor. John zag toen hoe zwaar de luchtvervuiling was in Moermansk: rondom de stad waren een stuk of vier, vijf stadsverwarmingsinstallaties neergezet waarvan de schoorsteenpijpen 24 uur per dag pikzwarte rookpluimen uitbraakten. 'Als je daar kantoorlocaties bekijkt, in compleet lege flats, waar het buiten min 27 graden is en binnen plus 27, dan denk ik: wat zijn we hier aan het doen? Heel slecht voor het milieu.' In Severomorsk werd een bezoek gebracht aan een soort cultureel centrum. De directrice vertelde John dat vrouwen van boven de 50 daar één week per jaar binnen de muren werden gehouden om helemaal doorgelicht te worden: medisch, sociaal, financieel, mentaal, alles. 'Er was een grote feeststemming, accordeons erbij. Dus ik zeg tegen die directrice: "Heb je hier aparte weken voor mannen en aparte weken voor vrouwen?" "Nee,

we hebben geen mannen van 50.'" Voor John, die toen net zelf 50 was geworden, was dat een hele gewaarwording: 'Jongens, geen mannen ouder dan 50 ...'

Gelukkig wordt deze trieste herinnering weer in balans gebracht door de goede smaak van de toenmalige burgemeester van Severomorsk. Deze man kwam uit het zuiden van Rusland en had een restaurant uit zijn geboortestreek geregeld om zijn gasten te fêteren. 'Perfecte armagnac', weet John na al die jaren nog.

Hoe zie je de toekomst van de stedenband Groningen-Moermansk voor je?

Daar is John heel nuchter over. 'We zijn een aantal keer bijna weggesaneerd, dat zal vroeg of laat wel een keer echt gaan gebeuren.' Een doorn in het oog van John is dat Moermansk zelf financieel weinig bijdraagt vanuit het gemeentelijk apparaat, ondanks herhaaldelijk aandringen. John: 'Daar is nooit een concreet antwoord op gekomen, dat is als trekken aan een dood paard.' De laatste zes tot zeven jaar is Groningen hier wel explicieter over geworden naar Moermansk toe: de financiering komt nu steeds van één kant en dat houdt een keer op. John is dan ook van mening dat we bij Moermansk moeten blijven aandringen op financiering van hun kant.

Inhoudelijk ziet John nog zeker bestaansrecht voor de stedenband. De stedenband moet het vooral hebben van uitwisselingen: tussen de scholen, het kinderziekenhuis, mensen met beperkingen. Wat hem betreft moeten die uitwisselingen blijven doorgaan, 'vooral tussen jonge mensen, zo doen ze van beide kanten indrukken van elkaar op'. Daarnaast ziet hij een positieve ontwikkeling bij het kinderziekenhuis: dat was een paar jaar geleden nog 'een verschrikkelijk gebouw, maar ziet er nu mooi uit'. Ook de materiële ondersteuning van Nadjezda – een paar keer per jaar stuurt de stedenband dozen met hobbymateriaal naar Nadjezda, waar

de volwassen kinderen artikelen van maken die we in Groningen aan de man brengen – is een goede zaak, vindt John.

Hoewel de toekomst dus ongewis is, staat de stedenband dankzij de jarenlange inspanningen en het nuchtere financiële inzicht van John er financieel gezond voor. De stedenband heeft in dat opzicht veel aan hem te danken, van een volledig opgetuigde administratie in zijn beginjaren als penningmeester tot een stabiele financiële positie met een stevige buffer bij zijn afscheid. Dank je wel, John! En we hopen dat je nog eens met warme gevoelens terugdenkt aan piano's, armagnac en wodka.

John Wolters in 2021

Even voorstellen: Jan Spakman

Graag stel ik me in deze nieuwsbrief even voor. Mijn naam is Jan Spakman en ik ben er trots op dat ik vanaf 1 januari 2022 de nieuwe penningmeester ben van de Stichting Stedenband Groningen-Moermansk. Een functie waar ik zeer naar uitkijk (ik mocht al eerder kennismaken met het bestuurswerk van de Stichting). Toen ik afgelopen zomer werd benaderd met de vraag om de huidige penningmeester John Wolters eind dit jaar te gaan opvolgen, heb ik na ampel beraad 'ja' gezegd. Inmiddels draai ik mee bij de reguliere vergaderingen en het moet gezegd: een leuke, erg gemotiveerde en hardwerkende club vrijwilligers waarbij ik me direct thuis voel. Ik heb er zin in!

Even wat achtergrondinformatie: ik ben geboren en getogen in de stad, heb twaalf jaar in Amersfoort gewoond

maar ben in 2002 met inmiddels een gezin weer teruggekeerd 'op stee'. Van huis uit natuurkundige (technische fysica) was ik onder andere werkzaam als ontwikkelingsingenieur ruimtevaart, atmosfeeronderzoeker en beleidsmedewerker energie & klimaat. Nu werk ik als coördinator Noord-Nederland voor de (rijks)investeringen in infrastructuur en ruimte.

Belangrijker is dat ik tijdens mijn studie werkte als ziekenhuisportier en daar mijn vrouw heb leren kennen. Onlangs waren we 37,5 jaar bij elkaar, dus de verkering is 'dik aan'! Toen we in Amersfoort woonden, hebben we onze drie kinderen gekregen. Inmiddels zijn die al weer lang en breed het huis uit en hebben ze hun eigen leven, en gelukkig – zeg ik dan – wonen ze wel alle drie

met hun partners 'in Stad'. Dat geeft me tóch een warm gevoel!

Met de Stedenband ben ik in contact gekomen tijdens mijn raadslidmaatschap 2006 – 2014. In 2012 mocht ik mee naar Moermansk bij het Stedenbandbezoek aan die stad. Indrukwekkend! Hartelijke, heel gewone mensen zoals u en ik, van wie ook wij veel kunnen leren. En wat doet de Stedenband daar goed werk, onder meer via de scholenuitwisselingen, het kinderziekenhuis en de aandacht voor de meervoudig beperkte medemens. Die waarde kan niet genoeg erkend worden. Dus toen ik aansluitend werd gevraagd om ambassadeur te worden voor de Stedenband, heb ik dat dan ook direct aanvaard.

En nu dus een nieuwe rol, een nieuwe functie. Als nieuwe penningmeester hoop ik het solide beleid van mijn voorganger voort te zetten. En als bestuurslid natuurlijk mijn input op en oordeel te kunnen geven over ontwikkelingen, ideeën en projectsuggesties. Ik ben eerder penningmeester geweest en heb kascommissiecontroles gedaan.

Jan Spakman

En zoals gezegd: ik heb er zin in! Samen met de overige bestuursleden zullen we het werk van de Stedenband met volle energie en overtuiging voortzetten en door ontwikkelen.

Hartelijke groet, Jan Spakman

Blijе gezichten bij Nadjezda

Door Lilian Eefting

Om de zoveel tijd krijgen ze post bij Nadjezda. Post krijgen ze natuurlijk wel vaker, maar deze post is toch een beetje anders dan anders. Het zijn namelijk dozen uit Nederland. Het uitpakken van die dozen is altijd een groot feest. Wat zou er toch in die dozen zitten? Allerlei spulletjes, zo blijkt: figuurtjes, stickertjes, verfmateriaal, glittertjes, kraaltjes, kleurtjes, papier, hout, schilderdoeken. En nog veel meer. Met die spulletjes weten ze bij Nadjezda

wel raad, dat hebben gasten die uit Nederland op bezoek kwamen met eigen ogen gezien. Fraaie schilderijtjes, versierde kerstballen, leuke eigengemaakte sierraden.

Dat bracht de Nederlandse gasten op een idee. Waarom verkoopt Nadjezda die handgemaakte artikelen niet? Een kraampje op een markt is zo geregeld! Toch? Dat bleek in Rusland net wat anders te liggen. Een kraampje is niet zomaar geregeld, maar brengt veel bureau-

cratische rompslomp met zich mee. En wat in Nederland heel gebruikelijk is, dat dagbestedingscentra een eigen winkelje hebben waar dergelijke artikelen worden verkocht waardoor ze een extra bron van inkomsten hebben (én wat de makers stimuleert, want ze hebben hun eigen geld verdiend!), dat kennen ze in Rusland eigenlijk niet. Een kraampje op een markt in Moermansk ligt dus moeilijk.

Maar in Nederland niet. En dus krijgen ze bij Nadjezda om de zoveel tijd post. Post die een beetje anders is dan

anders. Met de spulletjes maken ze bij Nadjezda fraaie producten, die ze dan weer naar Groningen sturen, naar de stedenband. Het uitpakken van dié dozen is al net zo'n groot feest. Want er zitten echt heel mooie dingen tussen. Dingen die wij in Groningen in het voorjaar gaan verkopen op diverse marktjes in Stad en Ommeland. En het geld dat we daarmee verdienen, gaat rechtstreeks naar Nadjezda. Of wordt geïnvesteerd in een nieuwe doos met glittertjes, kraaltjes en figuurtjes. Zo helpen we elkaar.

Benieuwd op welke markten we staan? Houd onze website en socials in de gaten!

Stichting Stedenband Groningen-Moermansk

Bezoekadres | op afspraak
Harm Buitenplein 1
9723 ZR Groningen
Tel. 050 367 6168
stedenband.moermansk@ groningen.nl

Wilt u deze nieuwsbrief niet meer ontvangen? Stuur dan een mailtje naar stedenband.moermansk@ groningen.nl

Wilt u donateur worden om onze projecten te steunen?
U kunt uw bijdrage storten op IBAN-nummer NL 29 INGB 0002 8399 49

Voor verdere info zie onze vernieuwde website www.groningenmoermansk.nl